

Eerste Hoofdstuk

Kleine Marius zat zoet en stil in de bank. Zijn te grote donkerbruine ogen gaven zijn bleke gezichtje een uitdrukking alsof hij verschrikt was; en als hem onverwacht iets gevraagd werd kreeg hij een kleur als vuur en stotterde.

Kleine Marius zat in op één na de achterste bank, met een wat kromme rug; want er waren geen leuning en aan de banken en het was streng verboden tegen de lessenaar van de volgende bank te leunen.

Zij hadden aardrijkskunde van elf tot twaalf uur op een warme augustusdag na de vakantie. De zon scheen in de tuin van de rector en op de vier grote appels aan zijn appelboom. De blauwe gordijnen waren voor 't eerste venster neergelaten, maar voor 't andere had Abraham een vernuftig bedachte zonnewijzer van inktstrepen in de vensterbank gemaakt. Hij telegrafeerde juist aan de vragers in de klas, dat het over halftwaalf was.

'Welke steden zijn er nog meer?' vroeg de leraar van de kathedraal en blies in een veren pen. Hij was een specialiteit in 't snijden daarvan; en in alle klassen, waar hij les gaf, lag een sierlijke verzameling veren pennen, die niemand anders dan de rector gebruikte.

Toch had de leraar, die Borring heette, moeite ze in orde te houden. Want het gebeurde vaak, dat de een of andere ontaarde leerling de pennen verzamelde in 't vrije kwartier, ze in een inktkoker stak en er zolang mee omroerde in 't zwarte sop, dat de punten naar alle kanten uitstaken en de schachten vol inkt zaten.

Als dan daarna Borring in de klas kwam en riep: 'Nee maar, grote hemel! wie heeft mijn pennen vernield?' dan klonk het antwoord vast en eenstemmig uit de hele klas: 'Meneer Aalboom!'

Want het was bekend, dat de heren Borring en Aalboom elkaar haatten met een innige haat.

Borring schrapte de pennenschachten af en blies de fijne, witte en de van inkt doortrokken spiraaltjes van de kathedraal weg.

‘Nog meer steden.’ Hij mompelde even een zegenbede aan ‘t adres van Aalbom, ‘meer steden! nog meer!’

Geen ander geluid werd in de klas gehoord, want de achterste bank moest vandaag een beurt hebben en daar antwoordde nooit iemand.

Dat wist ook iedereen; maar voor de orde kregen ze toch eens in de maand een beurt, opdat ze hun 4 op de lijst zouden kunnen halen.

En de vier of vijf jongens, die daar zaten, zagen er ook niet uit alsof ze er veel om gaven of ze al of niet konden antwoorden. Daarom was er niemand op de voorste banken, die zin had gevaar te lopen door hun iets in te fluisteren.

Alleen hij, die juist een beurt had, zat onrustig aan zijn atlas te friemelen, die dicht voor hem lag. Want onder ‘t overhoren moest hij, die een beurt kreeg en zij, die naast hem zaten, hun atlassen dicht slaan.

‘Met een kaart vóór je is er geen kunst aan aardrijkskunde,’ zei Borring.

Tegen zijn gewoonte in had hij een beetje geleerd, de lange Tolleiv; ‘t was over de steden in België; hij had zijn les thuis twee keer overgelezen en eens in de school.

Maar die stilte, telkens als Borring weer gezegd had: ‘Meer steden,’ de heel vage herinneringen aan de Belgische steden, die na Brussel kwamen, en het ongewone voor hem, dat hij antwoorden zou, dat alles snoerde hem de mond, hoewel hij heel zeker nog één stad wist; hij zat de naam in zichzelf te noemen, maar hij durfde zijn mond niet open te doen; misschien was ‘t wel helemaal mis en zou hij als gewoonlijk door iedereen worden uitgelachen; ‘t was maar ‘t beste te zwijgen.

De anderen op de achterste bank wachtten kalm en onverschillig hun lot af. ‘t Waren de grootste en sterkste jongens van de klas; zij dachten er over om naar zee te gaan en gaven geen steek om hun rapport. Er was maar één van hen, die zijn aardrijkskundeboek nam en ‘t onder de tafel hield om nog wat van de steden in België te leren en van wat daarop volgde.

Kleine Marius zat zo zoet in zijn bank. Zijn grote ogen volgden de leraar oplettend, terwijl hij met iets onder de tafel bezig was; het leek wel, dat hij ergens knopen in legde en die met alle macht aantrok.

De hele klas was zowat aan ‘t gonzen in dit warme middaguur; ieder

was met het zijne bezig. Enkelen deden niets, maar zaten met de handen in de zak en staarden in de lucht; de een schreef Latijnse zinnen achter een hoop boeken; een ander had zijn hoofd op zijn arm gelegd en sliep rustig; aan 't venster zat er een naar de vier appels van de rector te kijken, terwijl hij er over fantaseerde hoeveel er wel wezen zouden aan de andere kant van de boom, die hij niet zien kon, en ook in hoeverre het te doen zou zijn over die muur te klimmen op een avond, dat het donker was.

Twee waren samen bezig met een grote kaart van Europa, waarop ze schepen lieten zeilen van spaanders, die ze onder van de tafel sneden. Er woei een vliegende zuidwesterstorm in 't Kanaal, zodat 'Freya' en 'De goede Hoop' om het noorden van Schotland heen moesten varen, maar beneden bij Gibraltar lag de andere op de loer met een lang half potlood, dat hij in een inktpot had gestopt en dat een Algerijnse zee-rover moest voorstellen.

'Meer steden, nog meer.'

'Nameur,' zei Tolleiv plotseling.

De halve klas keek verbaasd om, en in op één na de achterste bank was er zelfs één zo onkies om zijn hoofd helemaal onder tafel te steken, om te zien of hij zijn aardrijkskundeboek niet op zijn knie had liggen.

'Namen - niet Nameur,' zei de leraar knorrig en keek in het boek vóór zich, 'nee, dat komt nu nog niet. Er zijn... laat eens zien... er zijn drie andere, die eerst komen. Welke zijn dat? toe nu! wat zijn dat voor steden?'

Maar nu had Tolleiv alles gezegd wat hij wist en hij verzonk in doffe berusting, zonder op te letten, wanneer de leraar in een pennenschacht blies en weer zei: 'Welke steden zijn dat?'

Kleine Marius was zeker klaargekomen met zijn geheimzinnig werk onder de tafel; want opeens gooide hij wat naar zijn buurman en verborg zijn gezicht achter zijn handen, zodat alleen zijn ogen er uit kwamen, die van de een naar de ander gingen.

De buurman van Marius stuurde wat hij gekregen had weer naar zijn buurman en zo ging het de hele klas rond. Enkelen lachten, anderen namen het kalm op, alsof zij er al aan gewend waren; ze zonden het

door en gingen weer aan hun bezigheden - wat die ook waren.

Maar Abraham was bezig zijn zonnewijzer in de vensterbank te verbeteren, en toen zijn buurman hem een blauwe prop toegooide, werd hij knorrig. Hij kende die ratten wel, die Marius van zijn blauwe zakdoek maakte en ze verveelden hem zo, dat hij de rat opnam en die door de klas gooide zonder om te kijken.

Maar daardoor gebeurde het, dat de zakdoek van Marius in Spanje neerkwam en de rover met de koopvaardijsschepen op de grond sleepte, terwijl de twee, die midden in een spannende strijd voor Gibraltar waren, opsprongen van hun bank.

Dat stoorde de leraar: 'Wat was dat daar?'

'Een rat,' was het onmiddellijke antwoord. Maar toen nu de welbekende rat van Marius bij zijn staart van de grond werd opgenomen, barstte de hele klas in lachen uit; want Marius was erkend als een meester in 't ratten maken, vooral had hij slag om de oren goed te krijgen.

Maar de adjunct werd boos: 'Bah, Marius! ben je nu weer bezig met die flauwe ratten? Me dunkt, dat je nu toch te oud wordt voor zulke kinderachtige streken.'

Marius kreeg zijn zakdoek terug en begon - erg in zijn wiek geschoten - de knopen weer los te maken; toch moest hij nu en dan zijn lachen verbergen; hij vond het zo grappig zoals Abraham die rat weggooide. De leraar keek op de klok. 't Uur was bijna om; hij legde zijn dierbare veren pennen op zij, blies de katheder schoon, knipte zijn mes dicht en begon weer met zijn boek.

'Nu, Tolleiv! je weet er weer niets van. Jij weet ook nooit wat. Jij dan, Reinier! Kun jij me nog een stad in België noemen, behalve Brussel? Namen is al genoemd. Nu...! meer steden, nog meer! Jij ook niet? neen, natuurlijk! Jullie zijn allemaal één pot nat, daar achter. Nu jij dan, Sörensen! meer steden in België, behalve Brussel! toe dan!'

't Is tijd,' meldde de conciërge aan de deur.

'Ja, kijk nu! zo gaat het! Hier zitten we uur in uur uit en verknoeien onze tijd aan de luie bengels daar, die toch niet willen leren; voor jullie helpt niets dan een flink pak slaag, en dat zouden jullie hebben ook, als ik mijn zin kreeg.'

Toen gaf hij ze gauw allemaal een vier en schreeuwde door 't spektakel heen, dat nu in de klas opging: 'De volgende keer tot aan de rivieren in Frankrijk.'

No. 1 zette een streepje met de nagel in zijn boek; Abraham legde een grote vouw in 't blad; twee broers, die samen één boek hadden, liepen onrustig rond om precies te horen tot hoever ze moesten leren.

'Tot de rivieren in Frankrijk,' riep Reinier en gooide met opzet een grote inktmop op het blad, als teken. Toen sloeg hij zijn boek dicht, opdat de vlek flink op 't andere blad zou doordrukken.

Kleine Marius keek met schrik en bewondering naar hem.

Van twaalf tot één werd de klas gesplitst.

De burgerscholieren, waartoe natuurlijk de gehele achterste bank hoorde, bleven zitten, om Engelse les te krijgen; de gymnasiasten namen hun boeken en trokken naar een ander gebouw.

De lagere klassen, die daar waren, gingen om twaalf uur naar huis, zodat de gymnasiasten in 't laatste uur een van hun lokalen in bezit namen. Met Abraham aan 't hoofd baanden de acht à tien gymnasiasten zich een weg door 't gewriemel van de kleine jongens, die de gang in en de trap afstroomden.

'Fi donc!' riep Abraham, toen ze eindelijk het lokaal op de tweede verdieping bereikten, waar ze moesten wezen, 'hier mag wel eens gelucht worden nu al die stinkers hier gezeten hebben.'

Alle vensters werden opengegooid en een paar 'stinkers' die zich verlaat hadden en nog rondliepen bij hun lessenaars, werden onbarmhartig de gang in gegooid.

Bij elke jongen, die de deur uit stoomde, hieven de kleinen buiten een wild wraakgeschreeuw aan; maar de gymnasiasten letten er niet op; zij sloten hun poorten, en de dikke Morten, die zich geduldig 'achterblijver' noemen liet - waarom was niet juist te verklaren - werd op de wacht gezet.

Want de overmoedige stinkers, die op hun aantal vertrouwden en op de trap, waar langs ze konden vluchten, gooiden elkaar tegen de deur en rammelden aan de knop.

No. 1, die altijd dappere redevoeringen hield, stelde een uitval voor van 't verenigde leger van de gymnasiasten; maar de stemming was

niet krijgshaftig. Abraham zat op de kathedr en peuterde aan 't slot; hij had zich in 't hoofd gezet, dat hij de lijst van de stinkers wilde zien. Maar plotseling klonken buiten luide triomfkreten. Morten, de achterblijver, gluurde door de deur en riep toen ontzet zijn vrienden toe: 'Help, help! Ze hebben de rattenkoning gevangen.'

Abraham vloog van de kathedr, en de anderen volgden hem. No. 1 kwam achteraan.

Kleine Marius was in handen van de stinkers gevallen.

Kleine Marius gaf de gymnasiasten veel zorg; hij was niet groter dan een middelsoort stinker en hij wou niet groeien; daarom was hij altijd onder bescherming.

Maar vandaag hadden ze hem vergeten, terwijl hij zijn kostbare aantekeningen en themaboeken zocht. En toen hij de trap op kwam en naar binnen wilde gaan, werd hij bij armen en benen gegrepen door dertig kleine, vuile handjes en van de deur weggetrokken. En nu rolde kleine Marius heen en weer tussen zijn vijanden, waar hij juist zover boven uitstak, dat men zijn grote, wanhopende ogen kon zien en een paar dunne armpjes, die in de lucht schermden.

Maar ze stompten hem op zijn buik en knepen hem in zijn rug, trokken hem aan haar en oren, en gooiden hem zijn eigen boeken naar zijn hoofd, terwijl zijn dierbare aantekeningen en themaboeken door de lucht stoven als losse bladen.

Aan dat spelletje werd plotseling en met geweld een eind gemaakt, toen de gymnasiasten naar buiten stormden; de kleintjes werden opzij gegooid en verdwenen achter deuren en langs de trappen, terwijl de bevrijde Marius bij de gymnasiasten werd binnen gebracht. Maar nauwelijks hadden deze hun poorten gesloten of de gang was weer propvol van jubelende stinkers.

'Wraak!' riep Abraham.

'Ja, wraak! wraak!' herhaalde No. 1 en trok zich terug.

'Jij moet de vertoornde Achilles zijn!'

'Ja!' antwoordde kleine Marius met fonkelende ogen.

Als Marius de vertoornde Achilles was, zat hij op Abrahams schouders, en sloeg van daar zijn doodsvijanden onbarmhartig op 't hoofd met 'n lang liniaal.

De gymnasiasten grepen naar hun wapens. Uit de lessenaars werden de linialen gehaald; slingeraars en boogschutters voorzagen zich van stukken krijt uit de kist bij 't bord; zelfs nam No. 1 een heel klein lini-aaltje en liep er mee te zwaaien, terwijl hij de strijders vurig aanmoedigde - helemaal aan 't andere eind van de kamer, achter de kathedr. Abraham zette haastig zijn plan uiteen! zodra de vertoornde Achilles het sein gaf, zouden ze het krijgsgeschreeuw aanheffen.

Morten, de achterblijver, zou de poort open gooien, de boogschutters en de slingeraars zouden een regen van pijlen en stenen uitzenden, terwijl de ruitrij, gevolgd door de zwaar gewapende hoplieden, zich op de vijand zouden werpen, om hun de weg naar de grote trap af te snijden. Daarna konden ze dan op hun gemak de verspreide stinkers vangen en ze elk afzonderlijk afmaken.

Alles was klaar; en 't was heel stil geworden in de gang. De vertoornde Achilles steeg te paard en plotseling werd het vervaarlijk oorlogsgeschreeuw der gymnasiasten aangeheven. Morten, de achterblijver, rukte de poort open, een regen van projectielen verduisterde de lucht; 'astati' en 'principes' rukten in volle vaart aan, maar heel vooraan in de strijd stormde de vertoornde Achilles op zijn paard; en zwaaide zijn geweldige lans.

Maar een stilte - plotseling - de lucht doorklievend als een bliksemstraal uit de hemel - diep en onheilspellend als steeg ze op uit Hades¹ - doofde het woeste wapengekletter en nagelde de overwinnende schare der gymnasiasten aan de grond vast.

Want midden in de wijd-open deur stond een kleine, dikke man, met een dichtgeknoopte grijze jas aan, een groene muts met oorkleppen op. Midden op zijn buik was een grote krijtvlak, die getuigde van een welgemikte worp.

Sprakeloos staarde hij van de een naar de ander. No. 1 zat al lang met zijn rug naar 't gehele toneel en zijn neus in een grammatica. De slingeraars lieten hun stukken krijt vallen, de zwaar gewapende hoplieden hielden hun linialen op de rug; maar de vertoornde Achilles trok de benen op, schrompelde helemaal in elkaar en gleed als een aal

¹ Grieks: de Onderwereld.

langs de rug van Abraham naar beneden.

‘Ja, ik zal jullie leren,’ riep eindelijk de rector, toen hij zijn stem weer meester was. ‘Ik zal jullie leren zo’n lawaai en zo’n woest spektakel te maken! Wat is dat hier? Wie heeft er mee gedaan? Dit moet eens voorbeeldig gestraft worden! Jij Broch, deed zeker niet mee?’

‘Welnee,’ antwoordde No. 1 met een onschuldige glimlach.

‘Maar Marius! Marius, jij deed mee,’ riep de rector bitter, want kleine Marius was zijn lieveling; ‘hoe kwam je daar toch bij? op Abrahams rug? Wat moest je daar uitvoeren? Nou...?’

‘Ik moest de vertoornde Achilles wezen,’ antwoordde kleine Marius met bevende lippen en keek op met zijn verschrikte ogen.

‘Zo moest je dat? Hum... moest jij de vertoornde Achilles wezen; ja, daar lijkt je nog al op; precies zo heb ik hem me altijd voorgesteld.’

De rector moest naar het venster gaan om zich ernstig te houden; maar de hele klas begreep wel, dat de storm voorbij was.

Toch stonden allen met diep berouwvolle gezichten naar het standje te luisteren, dat de rector hun gaf, voor hij de leraar ging opzoeken, die surveillance had. Want dit was duidelijk, dat zulk een wanorde alleen ontstaan kon, doordat de surveillerende leraar zijn plicht verzuimde.

En wat was het voor de leraar Borring niet een genot en een vreugd de rector te kunnen melden, dat Mijnheer Aalbom surveillance had en, voorzover hij wist, naar het Atheneum gegaan was om de krant te lezen.

